

**Water
Skills
for Life**

PAE TUARUA

Taumata Tuarua - Tau 3-4

NGĀ TIKANGA HAUMARU ME TE AROĀ KI TE WAI

NGĀ WHĀINGA

- E māia ana te ākonga ki te pātai ki tētahi pakeke kia āwhina mai.
- Ka whakamātau, ka mau hoki i ngā mea haumarū, pēnei i te koti whakaora.
- Ka mōhio i ngā mōreareatanga i te kāinga pēnei i te puna kaukau, pākete wai hoki. Kia mahara, kia katia te kēti o te puna kaukau i ngā wā katoa. Kaua ngā pākete e noho ki te wai. Me tango i te wai.
- Ka mōhio i ngā mōreareatanga i te pāmu, i ngā whīra hoki pēnei i te puna kaukau me ngā kumete.

AKORANGA

TE URU ME TE PUTA I TE WAI

NGĀ WHĀINGA

Te uru haumarū me te puta haumarū:

- Mā te arawhata.
- Mā ngā arapiki.

Te reti haere ki te wai:

- Ka noho ngā ringa ki te taha, ka huri te tinana, ka reti haere ki te wai.
- Ko ngā waewae ki mua, ka reti haere ki te wai.

Te heke ki te wai (aitua):

- Mā ngā ringaringa te mātenga me te uma e tiaki.
- Me piri te kauae ki te uma.
- Me piri ngā waewae, ka piko ngā turi, ka piri ki te uma.
- Whai muri i te urunga ki te wai, me maiea ake ki runga, kātahi me huri te aronga o te tinana ki tētahi wāhi haumarū.
- Whakamahia te tapa o te puna kaukau kia puta i te wai hōhonu (kāua mā tētahi tangata koe e ārahi)
- Me kaha te whana. Me tino toro atu ngā ringa kia āwhina te tinana kia puta i te puna kaukau. Mā ngā turi me ngā waewae hoki koe e awahi ki te puta atu.

Mahi Tuatahi - Te Wānanga

Wānangahia ngā wāhi haumarū mo te uru me te puta i te puna kaukau.

Mahi Tuarua - Te uru me te puta mā te arawhata.

- Te heke me te piki i te arawhata
- Whakaatua ngā mahi reti haere ki te wai (te uru) – Kōrero atu ngā hua o tēnei mahi, ki hea hoki e tika ana kia pēnei te mahi.
- Whakangūngūa te reti haere ki te wai – kaua ko te kanohi e aro ana ki te wai, ko te tuarā kē.
- Whakangūngūa te reti haere ki te wai (āta haere)

Mahi Tuatoru - Te uru me te puta mā te arawhata.

Whakangūngūa

- Tūturi te tinana
- Ka piko katoa te tinana
- Ka piko te tuarā
- Ka heke ki te taha

Me hanga rerekē ngā āhuatanga arā, ka karekare te wai, me taka ki te whāriki, ki ngā nūra mānu raini.

He whakahirahira te whakaako tamariki ki te tiaki i te mātenga me te tinana i ngā wā katoa. Ko te tikanga, me piri te kauae ki te uma, ka noho ngā ringa ki runga i te mātenga kia pai te tiaki i te kanohi. Ko ngā tuke me piri ki te uma.

Ko ngā turi me piri hoki ki te uma.

Mahi Tuawha - Te puta i te wai hōhonu

Whakangūngūa te puta i te wai hōhonu

- Me kaha whana ngā waewae. Whakamahia ngā ringa kia hiki i te tinana ki runga, kia puta i te wai. Me hanga rereke ngā āhuatanga arā, me karekare pea te wai.

KĒMU

NGĀ TUNA

Me noho ngā ākonga katoa ki te tapa o te puna kaukau. Kotahi te tangata ia te wā, ka āta reti haere ki te wai. Ko te tikanga, me kauhā rawa e pōhutuhutu te wai, kia kore e whakaoho i ngā mea kino o te wai.

TE WAI NUI (WHAKATARUNA)

Ka piki i tētahi puke (whakamahia ngā koti whakaora kia hanga i tētahi puke. Ūhia ki tētahi hiti kirihou. Ko te mahi ināianei, he piki i te puke. Ko te ture, kia toru ngā wahanga o te tinana e pā ki te puke i ngā wā katoa: tuke, turi, turi.

AKORANGA

TE HEKE KI RARO I TE WAI - TAUPUNGATANGA

NGĀ WHĀINGA

- Taupungahia tō mata ki te wai.
- Huakina ō karu i te wai.
- Tukuna ngā mirumiru (mā te waha me te ihu).
- Ka maiea ake i te wai, me kimo karu.
- Me āta hā puta mā te ihu me te waha e pai ai te heke ki te wai.
- I ā koe e titiro ana ki te wai (kua puta to mātenga, tinana raini i te wai), rapua ētahi taputapu i te wai. Huakina ō karu, ā, heke ki te wai ki te tiki.
- Ko te mātenga ki waenga i ngā ringa. Ko ngā matimati e aro ana ki te puna kaukau. I ā koe e wehe ana i te pātū, ko ngā matimati ka pā tuatahi ki te wai. Hei whakamutu atu, ko ngā waewae.

Mahi Tuatahi - Te noho me te ruku

Me noho ki te pātū ki te wāhi hōhonu o te puna kaukau. Ka noho ngā waewae ki te pātū. Me piko te kauae. Whakaritea ngā ringa me te mātenga. Me aro ngā matimati ki te wai kātahi ka āta ruku ki te wai (kua e wareware kia maiea ki runga). Kia mōhio mai, he mahi tēnei ki te wai 1.3 mita te hōhonu.

Mahi Tuarua - Te whakahā Yo-Yo

- He mahi takirua tēnei, Puritia ngā ringa. Ka heke tētahi ki te wai, ka hā puta ki reira. Ka maiea ake ia, ka heke tana hoa.
- Kōrero tahi me to hoa ki raro i te wai.

- Me heke ki raro i tētahi hupa e noho ana ki runga i te wai.
- Me hariru kōrua tahi ko tō hoa ki raro i te wai.
- Mātakina tō hoa e tuku mirumiru ana.
- Me ngana ki te noho ki te papa o te puna kaukau.
- Piki ki runga, heke ki raro kātahi puritia ngā turi ki te uma kia kore ngā waewae e pā ki te papa.
- Me noho ki te papa o te puna kaukau mo te rima hēkona.
- Hīkoia te puna kaukau (tētahi taha ki tētahi atu). Me noho ki ia rārangi i te papa.
- Tikina ngā taputapu porowhita i te papa o te puna kaukau.

Me noho koe me tētahi taura poto ki te papa o te puna kaukau. Ko te whāinga, me here koe i taua here. Ka whai to hoa i a koe engari ko tāna, he wetekina i te here.

Whakakīa tētahi pāketē ki tētahi taputapu taumaha rawa e tau ai tana noho ki te papa o te puna kaukau. Ko tā ngā tamariki, he kohi i ngā taputapu porowhita i te papa o te puna kaukau, kātahi ka purua ki te pāketē (e noho tonu ana ki te wai)

TE RUKU PĀUA

Me whakarārangi ngā ākonga ki te wai (te hōhonu o te wai: ki nga hope).

Me huri ngā ākonga ki te pātū kotahi. Me tū ki muri i tētahi atu (Kotahi mita te tawhiti ki waenga i ia ākonga. Ko te ākonga kei mua i te rārangi, ko ia e pupuri ana i tētahi taputapu taumaha (anō nei he pāua).

Ka hiki ki runga i te mātenga. Ka rongo i te kōkiritanga o te kēmu, ka taka te pāua ki muri i a ia. Ko te tangata tuarua, ka ruku, ka tiki i te pāua, ka hikina, ka taka anō te pāua.

Ka pērā tonu kia tae rawa ki te tangata whakamutunga. Ka tae ki te tangata whakamutunga, ka oma ia ki te tīmatanga o te rārangi. Ka whai wā ngā tāngata katoa ki te tū ki mua i te rārangi.

NGĀ NGARU MĒHIKO

Me whakaporowhita ngā ākonga. Me pupuri ringa hoki. Tohua ko wai ka tū hei rangatira. Ko tā te rangatira, he kukuti i tētahi ringa kei tōna taha e tohu atu ana e haere ana te ngaru mēhiko ki hea.

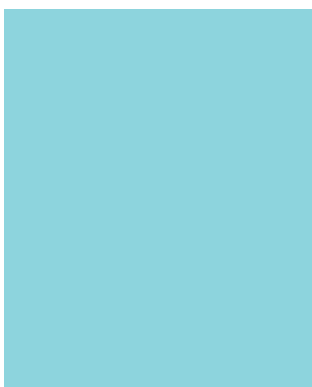
Ka hā ki roto tērā tangata, ka taupunga ki te wai, ā, ka kukuti i te ringa o te hoa kei tōna taha. Ka haere tonu ngā mahi, ka pērā ngā tāngata katoa. E pai ana kia whakamātau ngā ākonga ki te pupuri hā. Me noho ki te wai kia pau katoa tōna hau. E pai ana kia tini te aronga o te ngaru mēhiko.

TE ANA

Me tū ngā ākonga tata ki te taha o te puna kaukau. Me aro te titiro ki te taha o te puna kaukau. Whakamahia ngā nūra mānu kia hanga ana roa. Ka pupuri te ākonga i tētahi pito o te nūra mānu. Ko tērā atu pito e piri ana ki te taha, ki te pātū o te puna kaukau.

Ko te tikanga, ka tiriwhana te nūra mānu. Mehemea he maha ngā ākonga, e pai ana kia puritia ngā pito e rua o te nūra mānu e te tangata. Kāhore he take mo te pātū.

Ināianei ka neke ngā ākonga ki raro i ngā nūra mānu (kia otahi te ākonga ia te wā). Kei te ākonga te tikanga mo ngā nekehanga: kaukau, whana, mā te tuarā.

TE MĀNU I TE WAI ME TŌ AKE REWATANGA

NGĀ WHĀINGA

- Mānu ki te puku, ki te tuarā, ki te taha hoki engari kia kaha, kia papatahi te takoto o te tinana.

Mahi Tuatahi - Mānu ki te taha

Whāia ngā ngohe mānu mā te puku, mānu mā te tuarā hoki kia tika te whakaako mānu mā te taha o te tinana: pupuri he taputapu mānu ki runga i ngā hope, toro atu raini ki runga i te mātenga.

Mahi Tuarua - Mānu me tō ake rewatanga

Whakamahia ēnei whakamānutanga ā tinana:

- Te mānutanga harore (pupuri i ngā waewae).
- Te mānutanga tepetepe (he āhua ōrite ki te mānutanga harore engari ka toro atu ngā ringa me ngā waewae anō nei he kawekawe).
- Te mānutanga honu (he āhua ōrite ki te mānutanga harore engari ka noho te mātenga ki te wai, ka maiea ki runga hākina ai, ā, ka hoki kia noho te mātenga ki te wai. Me mahi anō).
- Me huri te tinana hei pū reta, hei āhua raini.
- Mānutanga whetū (ki mua/ki muri).

Mahi Tuatoru - Kōue

Me tu ngā ākonga ki te wai (te hōhonu o te wai: ki ngā pokowhiwhi).

- Ka taea e ngā ākonga ki te piko i ngā turi kia āta rewā ngā waewae ki runga. Kia pai ake te kōue, me horo ake ngā mahi. - E pai ana kia hurihuri.

Te kōue mā te mātenga.

- Takoto ki te wai (tuarā). Ko ngā ringa ringa ki tō taha. Ka aro ngā matimati ki te rangi, ka kōue ki te taha ā, ka hoki mai. (Ngaru iti) Ka aro ngā maikuku ki te mātenga - Ngā nekehanga iti.

Te kōue mā ngā waewae.

- He ōrite ngā mahi ki tā te kōue mā te mātenga engari i tēnei wā me aro ngā matimati ki te papa o te puna kaukau. (kokohia te wai pēnei i te koko aihiri kirīmi).

KIA MAHARA

- Me noho papatahi ngā ringa (kaua e noho piko ana).
- Kōnui ki raro i te wā ka toro atu te ringa ki waho.
- Kōnui ki runga i te wā ka tō mai te ringa ki roto.
- Me whakapakoko ngā pokowhiwhi.
- Me ngāwari, me kaha hoki ngā mahi.

KĒMU

WHAKAPAKOKO

Kei te wai ngā ākonga. Hei tīmatanga, ka mānu mā te puku ngā ākonga katoa. Me kaua ngā ringa me ngā waewae e neke. Mehemea e hiahia ana ki te neke, me tū ia. Me kaua ngā ringa me ngā waewae e neke. Me mahi ano engari me mānu mā te tuarā.

E rua ngā mahi hei whakangūngū: Me aro te kanohi ki te pātū, Me aro te kanohi ki te wai (mā ngā tuke koe e ārahi kia āta reti ki te wai)

NGĀ MOMO MĀNUTANGA Ā TINANA

E pai ana kia whakamātau ngā momo mānutanga ā tinana kia māia te ākonga, kia mārama hoki ia i ngā āhuatanga o tōna tinana. Me āta haere ngā ākonga. Me noho ngā ringa me ngā waewae ki te wai.

Kei te ākonga te tikanga mo te noho me te whakatakoto o te tinana e pai ai te mānutanga. Whakamahia te katoa o ngā momo mānutanga ā tinana. Tīmata ki tētahi kātahi me tīni ki tētahi atu, ā, me haere tonu.

TE TAKAHURI ME TE HURI I TE WAI - ARONGA

NGĀ WHĀINGA

- He māia te ākonga ki ēnei mahi:

Takoto ki te wai (ki te puku. Me papatahi te tinana), mātenga ki te wai, me piri ngā waewae. Takoto ki te wai (Ki te tuarā), me hiki te kauae kia aro te titiro ki runga. Ko te pito me ngā waewae e mānu ana.

- Ka piko katoa te tinana. Ka hurihuri haere (taha matau, taha mauī hoki). Me kua ngā waewae e pā ki te papa.

Mahi Tuatahi - Papa mānu

- Whakamahia kia rua ngā papa mānu, pātara miraka raini. Me tū te ākonga me ngā ringa kua toro atu ki ngā taha. Me āta piko te tuarā, me neke ki mua kia taupungahia te kanohi ki te wai. Ināianeī, me hiki i ngā waewae kia takoto papatahi te tinana.

- Ko wai e takoto papatahi pai ake nei? Me piri ngā turi ki te uma. Hikina te mātenga kātahi me heke whakamuri. Ināianeī, me toro atu te tinana kia takoto papatahi.

- E taea ana e te ākonga ki te mahi me te kore pā i te papa?

- Mahia anō engari kua e whakamahi taputapu mānu.

- Whakamahia kia rua ngā papa mānu, pātara miraka raini. Me hiki i ngā waewae. Mā ngā ringaringa me te tinana, me neke ki te taha mauī, ki te taha matau hoki. I ētahi wā me pā i te papa, i ētahi atu wā, kua e pā i te papa.

Mahi Tuarua - Noho haumarū ki runga poti.

- Whakarārangi mai ngā tamariki. Tohua ia tamaiti kia '1', kia '2' raini.

- Ka karangahia te kaiako te '1', me heke te hunga '1' me te whakaatu mai i te mānutanga harore. Ka karangahia te kaiako te '2', me heke te hunga '2' me te whakaatu mai i te mānutanga harore.

- Me whakangūngū ngā ākonga i te heke whakamua me te heke whakamuri.

He whakataruna ēnei mahi i te heke i te poti. Ahakoa te āhutanga o te heke, mehemea ka huri hei harore (mānu), ka rewa ki runga.

Mahi Tuatoru - Haumarū ki te moana

- He mahi takirua tēnei – Ko tētahi ka huri hei harore (mānu), ko tērā atu, ka whakatahuri i te harore ki mua, ki muri hoki.

He whakataruna ēnei mahi i te kaha o ngā ngaru. Me hā ki waho mā te ihu me te waha e ora ai ia.

KĒMU

PŌTAKA TĀ

Me tū wehe ngā ākonga ki roto i te kaukau. Kia kaha te hurihuri haere kia 360° (taha mauī, taha matau hoki). Ka mutu te hurihuri, me heke ki te wai, kātahi ka tū ake.

Me whakatū ringa inā kua mutu.

I TE WĀ O TE OHOTATA, ME AHA? TE HAUMARU O TE TANGATA

NGĀ WHĀINGA

- Ko tā te ākonga, kā mahara, ka whakahua i te ture kia noho tahi me tētahi pakeke ina e tata ana ki te wai.
- Ka tika te whakutu urupounamu.
- E pai ana kia tuku kupu akiaki.
- He tika te mau kotahi whakaora, kā mutu, e mōhio ana te ākonga i ngā hua o te mau tika i te kotahi whakaora.
- E taea ana e te ākonga ki te whiu taputapu ki te wai.

Mahi Tuatahi - Te Wānanga

- Wānangahia te hiranga o te noho tahi me tētahi pakeke inā ki roto, ki te taha hoki o te wai.
- Wānangahia ngā tikanga haumaruru ki te wai.
- Wānangahia ko wai ngā kaiāwhina mehemea ka raru koe, koutou raini ki te wai.

Mahi Tuarua - Kia haumaruru te uru me te puta

- Wānangahia te hōhonu o te wai me ngā wāhi pai mo te uru me te puta i te wai.
- Kei hea te wāhi pai mo te uru me te puta i te wai. Kōrero atu ki te kaiako.
- Me uru ki te wā ki tāna (te ākonga) e tino mārama ai.

Mahi Tuatoru - Te tohutohu atu kia āwhina mai

- Whakaatuhia mai te tohu ā tinana mo te tangata hiahia āwhina - whakatū ringa, toro atu. Karanga atu 'Āwhina mai' 'Āwhina mai' 'Āwhina mai'.
- Whakangūngūa mai te tohu ā tinana mo te tangata hiahia āwhina - whakatū ringa, toro atu. Karanga atu 'Āwhina mai' 'Āwhina mai' 'Āwhina mai'.

Mahi Tuawhā - Te whiu taputapu ki te wai hei āwhina kia mānu ai te tangata

- Wānangahia ngā taputapu mānu me āna mahi nui ki te awahi i te tangata kua raru ki te wai.
- Rapua ētahi taputapu mānu pai mo te whiu atu ki te wai.
- Me kōhi taputapu mānu pēnei i: Pouaka makariri, pounamu miraka, tūru kirihou, pōro, pākete.

Mahi Tuarima - Āwhina mā te taura

- Whakaatuhia mai ngā mahi āwhina i te tangata mā te taura. Ka pupuri te kaiako i te taura. Ka whiu tētahi pito ki roto i te wai. Ka takoto te kaiako ki tōna puku ki te taha o te puna kaukau. Ka kume te taura.
- Whakangūngūa

Mahi Tuaono - Te kuhu kotahi whakaora

- Whakaatuhia mai te kuhu kotahi whakaora.
- Wānangahia ngā tikanga o te mau kotahi whakaora. (Āhea? He aha e mau ai te tangata i te kotahi whakaora?)
- Me kōwhiri ngā ākonga i tētahi kotahi whakaora, ā, kuhuna. He tika te noho o te kotahi whakaora?
- Me mahi tahi te kaiako me ngā ākonga. Whakaatu atu he aha e tika ai, e hē raini ai te kuhu o te kotahi whakaora.
- Kia tika te kuhu kotahi whakaora, me uru ngā ākonga ki te wai. Me haumaruru te mahi.
- Me hiki i ngā waewae (ki te uma), ā, me mānu. Kia kaha ngā ākonga ki te mānu me te kotahi whakaora. Whakamahia ngā ringa kia neke ki te wai.

TE TAUTOHU I NGĀ MŌREAREATANGA

Ka taea e ngā tamariki ki te tautohu i ngā mōreareatanga ki te wai?

TAPUTAPU MĀNU

Kōrero mai he aha ngā taputapu pai mo te mānu ki te wai. He aha e mānu ai? He aha e kore ai e mānu?

TAPUTAPU MĀNU

Me wāwāhi ngā ākonga kia rua ngā rōpū. Ko tētahi rōpū ki te wai, Ā, Ko tētahi rōpū ki te taha o te puna kaukau. Ko te rōpū ki te taha, ka whiu te taputapu ki te wai. Ko te hunga ki roto i te wai, me hopu i te taputapu, ā ka kauria ma ngā ringa kia tae ki te taha.

AKORANGA

HAERENGA I TE WAI – TE KŌKIRI

NGĀ WHĀINGA

E māia ana te ākonga ki te neke i te puna kaukau kāhore he āwhina.

- Te whakamahi ringaringa (ngā puke me ngā awaawa).
- E horo ake ana te neke o e ringa, i te kikowhiti.

Mahi Tuatahi - Haerenga i te wai

- Anei ngā nekenekehanga kia tae ki tērā atu taha o te puna kaukau: Oma whakamua, oma whakamuri, ki te taha, Piu haere, hītoki, peke.
- Tū ki te wai (hōhonu o te wai: ki te uma). Me heke te tinana kia taupungahia ngā pokowhiwhi. Me toro atu ngā ringa ki mua. Whakangūngū te kōue huapae.
- Me āhua piko ngā turi engari tū tonu ki te papa. Ināianeī, me hiki i ngā waewae i a koe e kōue ana.
- Wānangahia ngā mōreareatanga wai ki te kāinga.

Mahi Tuarua - Takahia te wai

Me whakangūngū ngā ākonga ki te takahī wai:

- Me noho ki te tūru. Me pakari te tuarā. Ka noho he pātara ki mua i ia waewae.
- Kotahi te waewae ka neke ia te wā. Me timata ki te waewae mauī. Hikina ngā matiwaē kātahi ka huri whakatekaraka te waewae ki runga i te pātara (Me pā tonu te waewae i te pātara).
- Tuarua mai, ko te waewae matau. Hikina ngā matiwaē kātahi ka huri te waewae ki tērā atu taha.
- Waewae mauī, waewae matau, waewae mauī, waewae matau.
- Pupuri ki te taha o te puna kaukau (Kotahi te ringa).
- Whakamahia he taputapu mānu:
nūra mānu ki raro i ngā ringa, kia rua raini ngā papa mānu

TE KŪME HUPA

TE KŪME HUPA

He mahi takirua tēnei. Ka tū kanohi ki te kanohi te tokorua.

Ko te hupa kei waenganui i a rāua. Me mau ngā waewae ki te hupa.

Ka timata te kēmu, ko te tangata e titiro ana ki te wāhi hōhonu, me kaha kōue (whai i te mātena)

Ko ia hoki ka kume i tōna hoa (whai i ngā waewae). Ka tae ki pātū o te puna kaukau, ka whakawhiti. E pai ana kia mahi ki te puku, ki te tuarā raini.

TE KŌUE ME TE PAPA MĀNU

Me noho te papa mānu ki muri i ngā turi e pai ai te tangata kia noho ki runga. Mā te kaiako e tohu atu he aha ngā nekehanga:

- Noho ki te papa mānu. Me hurihuri porowhita. Mā ngā ringa e ārahi i ngā mahi hurihuri
- Kōkiri whakamua 'hoea te waka' (whakamahia ngā ringa kau āpuru)
- Hoki whakamuri 'hoea te waka'
- Noho tū ki runga i te papa mānu. Ma te kōue e noho taurite te tinana
- Takoto ki te papa mānu. Mā ngā ringa anake koe e neke whakamua, whakamuri hoki.

PAIHANA

Ngā taputapu: Te paihana – he pōro mānu, pōro taumaha raini

Whakaporowhitangia ngā ākonga. Ko te paihana ka noho ki waenganui i te porowhita.

Ko te ture: kāhore e pai ana kia pāngia te paihana e te tangata.

Mā te pōhutuhutu (ā waewae), mā te kume tangata, ka raru tētahi, ā ka pā ki te pōro.

Ko te tikanga, me kua te porowhita e whati.

He mahi anō:

Pōhutuhutu

- Ka mānu te paihana. (he poihaui, he pōro raini). Mā te pōhutuhutu, ka neke te pōro ki tērā atu taha o te porowhita. Kua e pupuri ringa.

Me tū tētahi

- Ka huri tētahi tangata hei paihana. E pai ana te kaiako kia huri hei paihana. Ka taea e ia te toro atu ōna ringa, engari kāhore e taea e ia te neke i ōna waewae.

He tangata nekeneke

- Ka huri tētahi tangata hei paihana. Ka taea e ia te nekeneke.

- Noho kāpō. Me mau papanga kia noho kāpō te paihana (tangata)